

Мукачівський державний університет
Гуманітарний факультет
Кафедра психології

Дипломна робота
ОС «Бакалавр»

на тему: Розвиток лідерських якостей у студентів в умовах закладу
вищої освіти

Виконав: студент 4 курсу,
групи ПП-41, напряму підготовки
6.030103 «Практична психологія»

Метрюк Г. В.

Керівник: Барчій М. С.

Рецензент: Товканець Г.В.

Мукачево - 2019 року

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ ПРОБЛЕМИ ЛІДЕРСЬКИХ ЯКОСТЕЙ ОСОБИСТОСТІ	
1.1. Сучасні підходи до вивчення проблеми лідерства.....	5
1.2. Характеристика лідерських якостей студентів.....	13
1.3. Умови розвитку лідерських якостей студентів.....	19
РОЗДІЛ 2 ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ЛІДЕРСЬКИХ ЯКОСТЕЙ СТУДЕНТІВ	
2.1. Організація і процедура дослідження.....	32
2.2. Аналіз результатів дослідження.....	39
2.3. Теоретико-практична модель розвитку лідерських якостей студентів в умовах закладу вищої освіти.....	46
ВИСНОВКИ.....	54
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	58

ВСТУП

Актуальність теми. В умовах суспільних трансформацій, які наразі відбуваються в Україні, пріоритетним завданням соціальної політики є розвиток соціальної активності молоді. Одним із її різновидів є лідерство – здатність особистості впливати на оточуючих, бути ініціатором та учасником суспільних змін. Розвиток лідерського потенціалу молоді є актуальною проблемою для вищих навчальних закладів, оскільки саме у студентські роки відбувається активне формування ціннісних орієнтацій, громадянської позиції, визначення життєвих пріоритетів молоді людини. Невід’ємною складовою кожного університету є студентський актив, який має можливість самостійно приймати рішення, нести за них відповідальність, висувати та реалізовувати соціальні ініціативи, розвиваючи лідерський потенціал. Саме тому, з метою створення лідерів нової генерації, набуває актуальності проблема розвитку лідерського потенціалу студентського активу.

Основоположними у вивченні лідерства вважаються праці Ж. Блонделя, Е. Богардуса, М. Вебера, Д. Гоманса, Д. Гоулмана, Ф. Кардела, Р. Кричевського, А. Лутошкіна, Д. Макгрегора, А. Менегетті, Б. Паригіна, О. Петровського, Р. Стогдила, Н. Тічі, Л. Уманського, Ф. Фідлера, Р. Фішера, З. Фрейда, Р. Хауза, П. Херсі, Дж. Юкла. Теоретико-методичні засади лідерства набули розвитку у працях сучасних зарубіжних (В. Грінвуд, Х. Данфорд, Л. Даунтон, Р. Ділтс, П. Друкер, Н. Жеребова, Дж. Котте, Д. Крек, Д. Мацумото) та вітчизняних науковців (М. Гаврилюк, С. Калашнікова, А. Куриця, Г. Лактіонова, М. Логунова, Д. Ольшанський, Л. Орбан-Лембрик). Соціальна значущість даної проблеми і зумовила вибір теми дипломної роботи «Розвиток лідерських якостей у студентів в умовах закладу вищої освіти».

Мета дослідження полягає у теоретичному обґрунтуванні проблеми розвитку лідерських якостей в умовах закладу вищої освіти та емпіричному дослідженні лідерських якостей студентів.

Завдання дослідження:

1. Здійснити теоретичний аналіз сучасних підходів до вивчення проблеми лідерства.
2. Дати характеристику лідерських якостей та розкрити умови розвитку лідерських якостей студентів.
3. Дослідити лідерські якості студентів психологів Мукачівського державного університету.

Об'єктом нашого дослідження виступають лідерські якості.

Предмет дослідження: лідерські якості студентів психологів Мукачівського державного університету.

Методи дослідження. Дослідження лідерських якостей студентів психологів реалізовано за допомогою теоретичних методів: теоретичного аналізу і систематизації науково-теоретичних та методичних джерел; узагальнення й класифікація наукових підходів до вивчення проблеми лідерства. В процесі дослідження нами також застосовано ряд емпіричних методик до дослідження різних аспектів лідерських якостей студентів психологів, а саме: методика «Багатофакторний опитувальник лідерства Б. Басса, Б.Аволіо»; опитувальник самоактуалізації Е. Шострома; методика «Самооцінка лідерства М. Фетіскіна, В. Козлова, Г. Мануйлова»; методика діагностики особистості на мотивацію до успіху Т. Елерса, методи математичної обробки даних.

База дослідження. Дослідження проводилося на базі Мукачівського державного університету. Вибірка склала 50 студентів гуманітарного факультету МДУ 1-го, 2-го та 3-го курсу, 45 дівчат та 5 хлопців.

Практичне значення отриманих результатів. Отримані результати можуть бути використані в роботі психологічної служби закладів вищої освіти для діагностики та розвитку лідерських якостей студентської молоді в умовах освітнього середовища.

ВИСНОВКИ

Проблематикою психолого-педагогічних умов розвитку лідерських якостей студентів займалися такі науковці як О.С. Чернишов, А.І. Куриця, І.В. Власов. Особливості розвитку лідерського потенціалу студентів досліджувала І.П. Краснощок. Проблематику оцінки лідерського потенціалу студентів як майбутніх управлінців досліджувала О.О. Савельєва. Серед іноземних авторів питання лідерства досліджували В. Врум, Р. Такер, К. Левін, І. Вішлер. Розглянемо ознаки лідерства за І.П. Краснощок. Першою ознакою є приналежність до групи: лідер – саме член групи, він «усередині», а не «над» групою. Друга ознака – це статус у групі: лідер користується в групі авторитетом, у нього високий статус. Третя ознака – збіг ціннісних орієнтацій: норми і ціннісні орієнтації лідера і групи збігаються, лідер найбільш повно відзеркалює і виражає інтереси групи. Четверта ознака – впливовість лідера на групу: вплив на поведінку і свідомість інших членів групи з боку лідера, організація і управління групою у процесі досягнення групових цілей. П'ята ознака – джерело висунення лідера в групі. Таким чином, студент-лідер – це авторитетний член групи, який має вплив на значну частину членів групи, має офіційний управлінський статус, організаційні й комунікативні здібності, є ініціативним і заохочує всіх своїм прикладом, організацією й управлінням групою до досягнення групових цілей найкращим засобом, не боїться відповідальності за діяльність групи. Серед лідерських якостей особистості, О.О. Савельєва виділяє характер (стійкість до стресів), харизму, відданість справі, компетентність, проникливість, сфокусованість, ініціативність, вміння слухати, позитивне відношення, вміння вирішувати проблеми, комунікабельність, відповідальність, впевненість, самодисципліна, здатність до навчання, перспективність бачення, готовність ризикувати. Науковці визначили наступні психолого-педагогічні умови для ефективного розвитку лідерських якостей студентів: – урахування індивідуально-психологічних особливостей і розвиток мотивації лідерства студентів; – розвиток відповідальності (від конкретноситуативної до відповідальності як стійкої

особистісної властивості) як основи відповідального лідерства; – створення розвивального особистісно-орієнтованого середовища в тренінговій та реальній навчальній і позанавчальній взаємодії студентів, яке відзначається релевантними характеристиками (зміст діяльності, групова динаміка, проблемність, рефлексія); спрямованими на розвиток відповідальності як основи лідерства; – забезпечення цілеспрямованого розвитку лідерських якостей юнаків і дівчат шляхом організації студентського колективу, самоврядування та використання інтерактивних форм роботи (тренінги, рольові ігри).

До умов розвитку лідерських якостей студентів відносять залучення у практичну самостійну діяльність. Самостійні форми роботи сприяють формуванню більш свідомого підходу особистості до оволодіння новими знаннями, навичками та вміннями. В контексті нашого дослідження необхідно зауважити те, що найважливішим показником самостійної роботи студента є свідома зміна самого себе, при цьому здійснюється набуття лідерських якостей, насамперед когнітивних та морально-вольових. Для реалізації другої педагогічної умови доцільно використовувати методи активного навчання. Третій, один з найважливіших, етап впровадження змістовно-методичного забезпечення соціально-педагогічної умови розвитку лідерського потенціалу студентського активу в університетському середовищі полягав у підтримці та заохоченні суспільно корисних студентських ініціатив.

Результати діагностування за методикою «Багатофакторний опитувальник лідерства Б. Басса, Б. Аволіо», що дозволяє визначити лідерську компетенцію студента через його особистісну здатність до трансформаційного лідерства показали, що 43 % респондентів виказали достатньо сформований рівень впливу, 52 % – недостатньо сформований рівень, 5 % – майже відсутній рівень впливу; 53 % студентів виявили достатньо сформований рівень натхнення, 42 % – недостатньо сформований, 5% – майже відсутній рівень натхнення; 32 % майбутніх інженерів показали достатньо сформований рівень

інтелектуальної стимуляції, 58 % – недостатньо сформований рівень, 10 % – майже відсутній рівень інтелектуальної стимуляції.

Методика «Опитувальник самоактуалізації Е. Шострома», що використовується нами для визначення готовності особистості студента до самоактуалізації – реалізації його особистісного та лідерського потенціалу, який дозволяє успішно вирішувати етичні проблеми, що виникають в професійній сфері показала наступні результати: що 10 % респондентів добре усвідомлюють цінність актуального моменту – у них виявлено достатньо сформований рівень здатності до виявлення сутності моральних колізій у різних професійних ситуаціях в інженерній сфері, прогнозування результатів своїх дій, 49 % – не повною мірою здатні оцінювати цінність сьогодення – у них зафіксовано недостатньо сформований рівень, 41 % – показали схильність до життя у майбутньому або минулому, що також може вказувати на їх базову невпевненість у собі і своїх можливостях.

Результати діагностування студентів за цією методикою «Самооцінка лідерства М. Фетіскіна, В. Козлова, Г. Мануйлова» показали, що у 33 % респондентів зафіксована позитивно-активна оцінка за шкалою «цілеспрямованість», що відповідає достатньо сформованому рівню здатності до виявлення сутності моральних колізій у різних професійних ситуаціях в сфері психології, прогнозуванню результатів своїх дій, 33% студентів показали недостатньо сформований рівень здатності до виявлення сутності моральних колізій за шкалою «цілеспрямованість», а 34 % – показали негативну оцінку за цією шкалою, що дає підставу віднести їх до майже відсутнього рівня цієї здатності.

З допомогою методики «Дослідження мотивації досягнення успіху Т. Елерса» можна зробити висновок про те, що за першим з визначених критеріїв стан сформованості лідерської позиції студентів не відповідає вимогам сьогодення.

Аналіз результатів дослідження доводить, що студенти мають низький рівень сформованості лідерської позиції, лише 24 % респондентів мають

високий рівень сформованості лідерської позиції, що підтверджує необхідність цілеспрямованого формування лідерської позиції у студентів в умовах освітнього процесу вищої школи.

Перспективи подальших досліджень вбачаємо в розробці тренінгової програми розвитку лідерських якостей студентів.

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>